

Οδηγίες χρήσης της Wikipedia στην εκπαιδευτική διαδικασία

Η Wikipedia είναι μία πολύγλωσση, ανοικτή διαδικτυακή εγκυκλοπαίδεια η οποία λειτουργεί με τις αρχές του wiki, όπου μπορεί να συνεισφέρει ο καθένας ακολουθώντας συγκεκριμένους και σαφείς κανόνες. Η διαφοροποίησή της από μία έντυπη εγκυκλοπαίδεια συνίσταται στο ότι είναι διαδικτυακή, ενημερώνεται συνέχεια και γράφεται από όλους εμάς. Ξεκίνησε το 2001 με την αγγλόφωνη εκδοχή της η οποία περιέχει περίπου 5.000.000 λήμματα και αναπτύχθηκε σε μεγάλη ποικιλία γλωσσών και θεμάτων όπως το Βικιλεξικό, τα Wikidata, το Wikimedia Commons (παγκόσμιο αποθετήριο πολυμέσων), και άλλα. Το 2002 ξεκίνησε η ελληνόφωνη Βικιπαίδεια. Όλα τα εγχειρήματα της Wikipedia συντονίζονται από το metawiki και λειτουργούν υπό τον μη κερδοσκοπικό οργανισμό Wikimedia Foundation.

Η Wikipedia αναπτύσσεται σε 250 γλώσσες σε όλον τον κόσμο, διαθέτοντας και την ελληνόφωνη εκδοχή της. Η ενίσχυση της ελληνόφωνης Wikipedia (Βικιπαίδεια), η οποία περιέχει περίπου 120.000 λήμματα, λειτουργεί ως μηχανισμός προώθησης της γλώσσας μας και βοηθά στην ανάδειξη του πλούτου της.

Οι δύο βασικοί πυλώνες που μπορεί να βασιστεί η ενσωμάτωση της Βικιπαίδειας στο ελληνικό σχολείο είναι η αξία της ως εγκυκλοπαίδεια αυτή καθ' εαυτή και η φιλοσοφία δόμησης της που αποκαλύπτει τους μηχανισμούς παραγωγής γνώσης.

Τα βασικά σημεία χρήσης της βικιπαίδειας στην εκπαίδευση:

Η ιδέα από την οποία προέκυψε το Πρόγραμμα Εκπαίδευσης της Βικιπαίδειας είναι απλή: το να συνεισφέρουν εκπαιδευτικοί και μαθητές στην Βικιπαίδεια και τα άλλα εγχειρήματα του Wikimedia είναι επιμορφωτική ενασχόληση.

Η Βικιπαίδεια χρησιμοποιείται ως διδακτικό εργαλείο στην εκπαίδευση σε όλο τον κόσμο. Σε τέσσερα χρόνια, πάνω από 10.000 σπουδαστές και μαθητές, έχουν συμμετάσχει στο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα του Wikimedia προσθέτοντας 12 εκατομμύρια λέξεις, το αντίστοιχο δηλαδή 45.000 εκτυπωμένων σελίδων, σε πάνω από 10.000 λήμματα της Βικιπαίδειας σε διάφορες γλώσσες.

Γενικά κυριαρχεί η χρήση της εντός ενός παραδοσιακού μαθήματος στην τάξη και η συνεισφορά αποτελεί μαθητική εργασία. Σε κάποια μέρη οι εκπαιδευτικοί διδάσκονται την επεξεργασία της Βικιπαίδειας ως μέρος της εκπαίδευσής τους, υπάρχουν συνεργασίες με κυβερνήσεις μεταξύ ομάδων χρηστών του Wikimedia και ακαδημαϊκούς φορείς.

Τα προγράμματα τα οργανώνουν παραρτήματα και ομάδες χρηστών του Wikimedia καθώς και αφοσιωμένοι εθελοντές σε όλο τον κόσμο. Η ομάδα εκπαίδευσης του Ιδρύματος Wikimedia υποστηρίζει τέτοιες προσπάθειες με ποικίλα τεχνικά εργαλεία για εθελοντές και εκπαιδευτές ώστε να βοηθηθούν να ξεκινήσουν και να μεγεθύνουν προγράμματα με σταθερότητα. Χάρη στην κοινότητα εθελοντών του Wikimedia, αυτά είναι διαθέσιμα σε πολλές γλώσσες.

Εκπαιδευτικοί στόχοι σε επίπεδο δεξιοτήτων

Οι μαθητές μαθαίνουν μια ποικιλία δεξιοτήτων με τη χρήση της Wikipedia στην τάξη. Μερικές από τις κυριότερες είναι:

- Ανάγνωση - οι μαθητές γίνονται καλύτεροι στην ανάγνωση διαβάζοντας περισσότερο, και όταν εργάζονται στη Wikipedia διαβάζουν αρκετά.
- Συγγραφή - οι μαθητές εξασκούνται στην συγγραφή σε εγκυκλοπαιδική, συνοπτική μορφή. Επίσης είναι εργαλείο εξάσκησης στην ελληνική γλώσσα, τους κανόνες της, τη γραμματική, την ορθογραφία και τους ορθούς τρόπους γραφής.
- Κριτική σκέψη - σε αντίθεση με πολλές εργασίες στην τάξη που απαιτούν μια διαλεκτική έκθεση γνώμης, η πολιτική ουδετερότητας της Wikipedia βοηθά τους μαθητές να σκεφτούν την ταξινόμηση του περιεχομένου με έναν νέο τρόπο.
- Πληροφοριακή παιδεία - οι μαθητές μαθαίνουν να εντοπίζουν την προκατάληψη και τον εξτρεμισμό. Οι μαθητές να αναγνωρίσουν αν ένα λήμμα είναι αξιόπιστο ή όχι.
- Επισκόπηση της βιβλιογραφίας - οι μαθητές εξασκούνται στο να βρίσκουν και να συνοψίζουν κατάλληλες πηγές για το θέμα τους.
- Συνεργασία - οι μαθητές συνεργάζονται με άλλους ανθρώπους για να αναπτύξουν υψηλής ποιότητας εγκυκλοπαιδικά λήμματα.
- Παράθεση - οι μαθητές μαθαίνουν πώς να παραπέμπουν και να χρησιμοποιούν σωστά αξιόπιστες πηγές.
- Πνευματικά δικαιώματα - οι μαθητές μαθαίνουν τα βασικά γύρω από τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τις ελεύθερες άδειες χρήσης, την ανοικτότητα και τη σημασία της απόδοσης πατρότητας ενός έργου.

- Διαδικτυακή συμπεριφορά - ως συμμετοχική απασχόληση στα πλαίσια μιας κοινότητας και τους κανόνες ορθής και ευγενικής συμπεριφοράς απέναντι στους υπόλοιπους. Οι μαθητές μαθαίνουν πώς να συνεργάζονται και να συνομιλούν σωστά με ανθρώπους τους οποίους γνωρίζουμε μόνο στο διαδίκτυο και μπορεί να μη συναντηθούν ποτέ δια ζώσης. Αυτό αποτελεί βασική δεξιότητα στο σημερινό διαδικτυακό περιβάλλον.
- Διαδικτυακή ιθαγένεια - οι μαθητές συμμετέχουν σε ένα μεγάλης κλίμακας έργο γνώσης ως ισότιμοι και συναντούν προκλήσεις που είναι μοναδικές σε ένα διαδικτυακό περιβάλλον. Παράδειγμα και παρακίνηση για ανοικτότητα, συλλογικότητα, δημιουργία από τα κάτω (χωρίς ηγεσία) και πληθοπορισμό (crowdsourcing).
- Τεχνολογική εξοικείωση - ως παράγοντας εξοικείωσης με την τεχνολογία το διαδίκτυο και εν γένει το ανοικτό λογισμικό.

Παραδείγματα δράσεων

Ανάθεση στους μαθητές δημιουργίας λημμάτων στη Βικιπαίδεια, στα πλαίσια οποιουδήποτε μαθήματος. Η διαδικασία της ανάθεσης μπορεί να γίνει είτε ατομικά είτε συλλογικά. Το πλαίσιο ανάθεσης μπορεί να είναι μία πτυχιακή εργασία, ένας διαγωνισμός συγγραφής (editathon), εσωτερικός στο σχολείο ή μεταξύ σχολείων. Επίσης θα μπορούσε να ανατεθεί στους μαθητές η εύρεση και διόρθωση τυχόν λαθών ή ελλείψεων που υπάρχουν στη Βικιπαίδεια και η διόρθωση τους. Το γεγονός ότι η Βικιπαίδεια δεν είναι κλειστό και αλάνθαστο σύστημα γνώσης την καθιστά ιδανική για την εκπαίδευση των μαθητών, με δεδομένη τη βοήθεια, υποστήριξη και καθοδήγηση των εκπαιδευτικών.

Παραδείγματα θεματικών ενοτήτων/μαθημάτων στα οποία θα μπορούσαν να εμπλακούν οι μαθητές με συνεισφορά στην Βικιπαίδεια και τα αδελφικά της εγχειρήματα:

- Ιστορία: Ενδεικτικά θα μπορούσε να είναι το θέμα: «Συμμετοχή της Ελλάδας στον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο»
- Μαθηματικά: Τα περισσότερα θέματα που άπτονται της διδακτέας ύλης του μαθήματος σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Ειδικότερα: Θεωρήματα στην Ευκλείδεια, γεωμετρία. Εξοικείωση με μαθηματικά σύμβολα και συγγραφή μαθηματικών τύπων σε διεθνή πρότυπα συμβατά με μαθηματικά πακέτα (π.χ. LaTeX).
- Βιολογία: Ανάπτυξη λημμάτων για τη χλωρίδα και πανίδα του τόπου προέλευσης ή καταγωγής.
- Γεωγραφία: ελληνικά τοπωνύμια και χωριά, ποταμοί και βουνά της Ελλάδας (θα μπορούσαν οι μαθητές να γράψουν για το χωριό ή πόλη τους ή να διορθώσουν, εμπλουτίσουν ήδη υπάρχοντα). Ανάπτυξη λημμάτων σε σχέση με την ιστορία μιας πόλης όπως έγινε ήδη με τη δράση *thesswiki*. Εικονογράφηση λημμάτων μέσα από φωτογραφίες που ανεβαίνουν μέσω του Wikimedia Commons.

- Φυσική: Τα περισσότερα θέματα που άπτονται της διδακτέας ύλης του μαθήματος σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες.
- Θρησκευτικά: Ανάπτυξη και δημιουργία λημμάτων για θρησκείες.
- Νέα Ελληνικά: Ανάπτυξη λημμάτων για έργα Ελλήνων λογοτεχνών όπως ποιητικές συλλογές, θεατρικά έργα. Εμπλουτισμός λημμάτων που αφορούν σε Έλληνες ποιητές. Διορθώσεις ορθογραφικών λαθών και δημιουργία λημμάτων στο Βικιλεξικό (αδελφικό εγχείρημα της Βικιπαίδειας όπου αναπτύσσεται ένα πολύγλωσσο λεξικό). Ειδικά για το γυμνάσιο η χρήση του Βικιλεξικού ενδείκνυται λόγω της ύπαρξης κατάλληλων προτύπων που καθιστούν ευκολότερη την καταχώρηση περιεχομένου.
- Ξένες γλώσσες: μεταφράσεις από άλλες Βικιπαίδειες (αγγλική, γερμανική, γαλλική) λημμάτων στην ελληνόφωνη Βικιπαίδεια. (είναι μία επιτρεπτή διαδικασία στην οποία μεταφέρεται και η τεκμηρίωση που υπάρχει στην ξενόγλωσση Βικιπαίδεια)
- Πληροφορική: Τα περισσότερα θέματα που άπτονται της διδακτέας ύλης του μαθήματος σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες και ανάπτυξη των προγραμματιστικών εργαλείων που χρησιμοποιούνται για τη συγγραφή της Βικιπαίδειας.

Οι δράσεις και προτάσεις που επισημάνθηκαν στην τρέχουσα πρόταση είναι ενδεικτικές. Όλα τα παραπάνω μπορούν να υλοποιηθούν στο υπάρχον πρόγραμμα σπουδών και να εξυπηρετήσουν το αναλυτικό πρόγραμμα ως έχει, χωρίς να χρειάζεται να είναι αυτοτελώς σε ζώνη σχεδίου δράσης.

Παράδειγμα: Στο γυμνάσιο Καστελλάνων μέσης Κέρκυρας έγινε δοκιμή χρήσης της Βικιπαίδειας ως εκπαιδευτικό εργαλείο στους μαθητές της Β' γυμνασίου. Στο πρόγραμμα σπουδών για το μάθημα της πληροφορικής στη Β' γυμνασίου υπάρχουν τα πολυμέσα, οι υπηρεσίες αναζήτησης στον παγκόσμιο ιστό, η επεξεργασία δεδομένων και τα υπολογιστικά φύλλα, τα γραφήματα και οι παρουσιάσεις. Στην αρχή της σχολικής χρονιάς τέθηκε στους μαθητές η πρόκληση της δημιουργίας ή συμπλήρωσης ενός λήμματος της Βικιπαίδειας ως απώτερος στόχος της σχολικής χρονιάς για το μάθημα της πληροφορικής. Στο τέλος κάθε διδακτικής ενότητας οι μαθητές καλούνταν εργαζόμενοι σε ομάδες, να εφαρμόσουν τις νεοαποκτηθείσες γνώσεις και δεξιότητες στον εμπλουτισμό του λήμματος.

Υλοποίηση

Η συνεισφορά στην Wikipedia πρακτικά είναι εύκολη και ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα μπορεί να υλοποιηθεί χωρίς πολλές διατυπώσεις. Είναι προαιρετικό αλλά προς όφελος του εκπαιδευτικού, των μαθητών, και της κοινότητας συντακτών να εδραιωθεί μια σχέση συνεργασίας μεταξύ τους, για παράδειγμα μέσα από την συνεργασία του εκπαιδευτικού με μια από τις ομάδες χρηστών Wikimedia (Wikimedia User Groups) στην Ελλάδα για την λήψη συμβουλών πριν από την έναρξη ενός προγράμματος.

Πολλές χώρες του εξωτερικού έχουν ήδη εντάξει την Wikipedia και τα συνεργατικά εγχειρήματα στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ένας πλήρης οδηγός είναι διαθέσιμος διαδικτυακά: https://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Education_program.

Οι οδηγίες συντάχθηκαν από στελέχη της ελληνικής κοινότητας της wikipedia